

hujša, ali se ga pa kaka bolehost loti. Sam gnoj je zdaj še dobiček, ki je od dobro rejene živavde nar boljši, kakor je že v drugem kraju rečeno bilo.

Pitanje se ne dá nič pohiteti ali posiliti, ker ima vsako živinče mero vsak dan rasti, in se ne dá prisiliti, da bi bolj rastlo; pitanje pa je nekaka rast.

Pri enakomerni reji ne gré meso in loj vselej enakomerno na vsako govedo, ali na vsako žival; marsiktera žival je močnejšega želodca, krepkejših čev, in se prej odebeli. Pa tudi niso vse klaje enako redivne. Vsaka žival ima neko svojo od natore dobljeno zmožnost le toliko in ne več živeža na-se vzeti. Če bi tedaj živališče tudi več snedlo in zavžilo, in v čeva poslalo, bi vendar čevne pijavčice ne mogle vsega, kar je redivnega, poserkati in v krí za rejo in vdebelenje života poslati, taka redivna reč bo tedaj šla po čevah naprej v gnoj.

Kakor pa se živališče bolj debeli in vse svoje mezdre kakor predalčike z mastjó napolnuje, toliko manj je ješče. Toraj gré takemu, da je popolnoma dognano, za pičo bolj mehke in prijetniši reči dajati, in ne zmiraj enih, ampak, proti koncu posebno, mu preurjati, da bo raje jedlo in se dogotovilo.

Da z živino lepo ravnati, ji prijazen in dober biti, veliko pomaga k dobri reji in k dobremu pitanju, in da postane žival hudobna in termoglavna po hudobli tistega, ki ji streže, je iz brezštevilnih skušinj potrjeno.

Pregled kupčije v našem cesarstvu

v prvi polovici letošnjega leta.

Časnik „Austria“ piše v svojem poslednjem listu: koliko domačega blaga se je od novega leta do mesca julija letošnjega leta v ptuje dežele izpeljalo, koliko pa ptujega v naše cesarstvo pripeljalo.

Iz tega popisa se vidi, da se je žita in moke leta veliko več kakor lani ob tem času na ptuje peljalo, pripeljalo iz ptujega v naše cesarstvo pa se ga je veliko manj kot lani ta čas.

S hmeljem je bilo pa ravno narobe; dosti več se ga je iz ptujega v cesarske dežele pripeljalo kakor izpeljalo.

Tobaka se več na ptuje vozi, odkar ga na Ogorskem več pridelujejo.

Goveje živine se je več vpeljalo kakor lani ob tem času, ovác in prešičev pa manj; na ptuje se je peljalo manj volov, bikov in ovác, več pa krav, telet in prešičev.

Sladkorjeve moke za cukrarije se je manj vpeljalo, čišenega cukra pa več.

Vina se je iz laške Švajce in Sardinskega veliko več kot lani vpeljalo, nasproti pa se je tudi iz našega cesarstva čez laško mejo veliko več vina, ola (piva), žganja in špirta izpeljalo.

Ker je bila lanska letina dobra za olje, se ga je veliko vpeljalo, posebno za obertniške potrebe.

Tkanega blaga se je veliko več vpeljalo, le prazne platnéne in volnate robe manj; vendar se iz tega ne more soditi, da gré domače tkavstvo rakovo pot, zakaj brošča, žvepla, kilisolitarja, potašlja, sode, vinskega kamna, žvepljene kisline, pavole, prediva, konopelj, svile in pavoljnate preje se je veliko več vpeljalo memo lanskega leta.

Da domače usnarije (ledrarije) več dela imajo, se vidi iz tega, da se je dosti več kož, ribje masti, čresla, želoda in ježic vpeljalo in veliko usnja in usnjenega blaga izpeljalo, veliko manj pa navadnega usnja vpeljalo.

Tudi železninarstvo si čedalje bolj na noge pomaga; priča tega je, da se je več sirovega železa, jekla, jeklenega dratú in sirovo-vlitega železa vpeljalo, nasproti pa veliko več izdelanega železnega in jeklenega blaga na ptuje peljalo. Ker pa se je tudi sirovega železa dosti več izpeljalo, je to znamenje, da fužinarstvo ni šlo rakove poti.

Krajopisje.

Sv. Marjeta pri Pesnici na Štajarskem.

Popisal Juri Pavalec.

Nekterebrati že so častiti braveci „Novic“ brali: „Od sv. Marjete pri Pesnici na Štajarskem“, pa malo še jih morebiti vé, kje in kakošen je ta kraj; hočem tedaj jez na kratko vse važniše čerhniti.

Na severno-izhodni strani Maribora v gornji polovici Pesniškega dola skoro v sredini slovenskih goríc leži sv. Marjeta, kamor iz Maribora priti moreš ali memo sv. Petra skoz Nebovo v poldrugi uri hodá, ali pa v eni uri od Pesniškega kolodvora memo dveh velikih opekarnic po véliki cesti, od ktere v stran še pred sv. Marjeto proti severu druga pelja skoz Gačniški dol v Jarenino in k Št. Jakobu. — Sv. Marjeto pri Pesnici so leta 1532 Turki razrušili, takrat, ko so naši, kakor pravlica pripoveduje, véliki zvon pri Devici Maríi na Gori blizo Maribora prevertali, da bi ne pél preglasno in ga tedaj Turki ne našli. Poprej pravijo, so ta zvon na Turško čuli in zato je Turčin v te kraje privihral. Pri sv. Marjeti je zvon od leta 1567, kterege so cerkveni starašini sv. Petra kupili, in visí v stolpu, kterege so tadanji Št. Peterški fajmošter zidati dali. Od leta 1787 je sv. Marjete fara za se, ima svoje fajmoštre, in obsega dele Št. Peterske, Jareninske, Št. Jakobške in Št. Lenartške fare, katerim fajmoštrom se še dan današnji zbirci in groši dajati morajo. Leta 1680 je bila tukaj kužna bolezen, ktera je več kakor polovico ljudi pomorila; pripoveduje se, da takrat so vsakega pokopali, kakor hitro se ga je bolezen prijela, če je še ravno živ bil, in da je tako malo ljudi ostalo, da v vasi eni drugega niso doklicati mogli.

Malo pred sv. Marjeto je velik z drevjem obrašen homec, od kterege se pripoveduje, da je edini proti nebu molil, ko je še vès dol jezero bilo.

Ravno pred cerkvijo blizo mlina sta dva zidana mosta, eden čez Pesnico, drugi čez Čermec. Cerkev stoji malo više od ceste na gričku tik Pesnice. Farovž, šola, zdravnikova hiša, dve kerčmi, mesnica, pekarija, kramarija in še druge hiše okoli cerkve pričujejo, da smo v slovenskem kraju. Fara je po cesarji Jožefu osnovana, cerkev pa je dosti starejša, nje unajna stavba ni kaj posebna, zvonik je visok in poleg njega leži kamen Rimljanov: na vsakem kraju na kamnu spodej leži lev, na sredi med levoma sta dva moža, ena ženska in dva fanta; zgorej ležita dva leva, na voglih kamna sta dva sužnja. Vse je iz belega poharskega marmora izsekano. V zvonik zazidana pa je ženska glava, nad njo se vidi volkinja z Romulom in Remom. Od znotraj je cerkev čisto prosta in ima le šest nizkih okinj. Na koru, kjer so tudi stare, šerbljave orglje, se bere leto 1765. Cerkev je zvonaj in znotrej slaba, zatoraj se bo prihodnje leto popravila. Lepe podobe križevega pota je namalala gradčka malarica Eisel. Na cerkvenem oboku je blizo vélikega oltarja lepa podoba sv. Roka in ena mala Device Marije, ktero je malal naš verli rojak gosp. Malić, kterege menda nekteri naših bravecev iz Pariške razstave poznajo, kjer ga je zavolj njegove umetnosti lepa hvala zadela. Posebno lepa in krasna je podoba sv. Marjete na vélikem oltarji. Zvonov imamo čvetero; troje jih je bilo leta 1845 kupljenih; veljali so čez 3000 gold. sr., vlil jih je Juri Steinmec v Celji. Fajmošter so zdaj peti; prvi, Franc Majar, so bili od leta 1785; drugi, Franc Drog, od 1787; tretji, Jožef Kožuh, od 1807; četerti, Janez Kurnik, od 1843, in zdajni, Franc Dreisibner, so od leta 1852. — Duš šteje cela fara 1730; šolskih otrok je vsako leto okoli 200. Farani so večidel siromaški, in jih je komaj 94 srednjih kmetov. Sosesk je v celi fari sedem: Derčova, Pernica, Št. Jakobski dol, Ložene, Roperče, Močna in Vosek. Jezik se govori pokvarjen slovensk; noša je národna z nemško namešana. — Na spodnjem kraju proti jugu pol ure od sv. Marjete je v vélikem zdaj na suho djanem ribnjaku, kteremu „Pristava“ pravijo, hiša vsa iz kamenja sozidana; kamenje so vse blizo

hiše v starem zidovji pod zemljo našli, pravlica pravi, da tam je bilo nekdanje rimsko mesto, ktero je Bog zavolj razujzdanega in mehkužnega življenja kaznoval, da se je v zemljo pogreznilo.

Ogled po svetu.

Kavkaz in njegovi stanovniki Čerkesi ali Adighé.

(Konec.)

Vede in umetnije niso med Čerkesi doma. Prebivavci Kubau-a in Daghestan-a niso imeli in nimajo svojega slovstva. Samo pesem in godba, tolažnici človeštva, še niste pobegnile pred gromom rusovskih topov. Pri priprostem narodu, kakor so Čerkesi, so pesmi predmet vse modrosti ljudstva, in spodbadek junaških početij. Ljubav do svobode in gostoljubnost ste v sercu vsakega Čerkesa globoko ukoreninjene. Da so gostoljubni, jim je na čast, in razodeva njih mirno družbenost. Vsakega popotnika, naj je reven ali bogat, nizkega ali visokega stanú, sprejmejo prijazno in ga posadijo na prvo mesto. Hišni gospodar se še le potem vsede, kadar mu gost velí. Gospodar je s svojo glavo porok, da se ptujcu v njegovi hiši nič žalega primerilo ne bode. Kar se smé Čerkesu dalje v čast šteti je to, da svojo ženo spoštuje. Čeravno je po koranu dovoljeno več priležnic imeti — zakaj častitljivega imena žene take babe niso vredne — vendar Čerkes Mahomedanca v tem ne posnéma.

Pri ženitvah gledajo na to, da sta ženin in nevesta enakega stanú. Za doto dajejo, kar imajo: dnarja, kónj, goved, ovác itd., in da dota domače lože stane, se k ženitvi zberó gostje z mnogoverstnimi darili.

Kadar je vse opravljeno, pelje ženin nevesto na svoj dom; v ta namen se pogovori s posli, da ga k nevesti spusté, ktera ga že v lepe ogrinjala zavita težko pričakuje. Kadar ženina zagleda, pa začne upiti in na pomoč klicati, ter se brani, kar se more; al zadnjič — se vé da — ženin zmaga, jo na konja posadí, in oddirja ž njo.

Po gostih se prične zunaj boj, pri katerem skoraj vsak kaj odnese; če koga v tem boji ubijejo, je to slabo znamenje novozaročenima. Komaj je zatonilo sonce, se že pripravljajo na ples. Kak star pevec igra na pljunko in prepeva lepe pesmi v čast novozaročenim in nazočim gostom. Mladina obojnega spola se vstopi razločena v dvé versti in začne plesati; med plesom pri vsakem skoku z rokami ploskajo in prepevajo, da se vse kadi. V hipu pa si eden mladenčev sprosi deklíno, — ploskanje, godba in petje preneha, in oči vseh so obrnjene le na nova plesavca.

Stara navada Čerkesov je tudi, da život mladih dekličev med desetim in dvanajstim letom zašijejo v jele novo kožo, ktero nosijo do tistega časa, da jo ženin prereže s svojim nožem. Pravijo, da dekleta tako povite ostanejo lepe in da se njih život lepo zraša.

Domače življenje je kaj čudno. Tako, na priliko, mož svoje žene nikdar ne poljubi v pričo ptujih, in žaljivo je za moža, ako kdo po njegovi ženi in hčerah pobara. Mož se ne smé prikazati v družbo ženskih, pa tudi ženske ne v družbo možkih. Čerkes ima neomejeno oblast čez svojo ženo in svoje otroke; smé jih po svojem sklepu soditi ali celó umoriti, in nihče mu ne reče žal-besede. Nezvestobo ženstva kaznujejo na smert. Pa tudi ženske imajo svoje pravice. Če kak hudodelnik na begu prileti h kaki ženi in se je dotakne, mu preganjavec ne smé nič žalega storiti. Vpričo ženstva se maševati je oestro prepovedano. Ako v dvoboju kaka skuštrana baba in v obliči odkrita ženska vmes skoči, jenja boj hipoma.

O vojski so ženske kaj serčne; možé naganjajo nad sovražnika, in včasih same meč in puško v roko vzamejo.

Otrok domá izrejevati ni navada, da se ne pomehkužijo. Za to si poišejo svoje odgojitelje (rednike), ki morejo biti sposobni v govorjenji, junaštvu in v orodji, in jih visoko časté. Odgojitelj odpelje otroka (fanta) večidel kmali po rojstvu, in tako vidijo starši svoje dete še le kot moža, ali

pa nikdar več. Precej po rojstvu leží dete 24 ur pod milim nebom.

Kadar po več letih odgojitelj v boji in govorjenji izurjenega vojnika na očetov dom pripelje, je velika pojedína. Povabijo vso žlahto, odgojitelja na glas hvalijo in ga obdarujejo; kot sorodnik ostane potem pri hiši svojega učenca, ki ga bolj ljubi kot svoje lastne stariše.

Méd in pelin.

* Pijavke in pa samopašni prijatli so si v tem podobni, da padejo raz človeka, ko so svoj namen dosegli; pijavke, ko so se kervi napile, samopašni prijatli pa, kadar ni ničesa več dobiti.

* Ako se ljudém svetuje, naj berejo v svojih lastnih sercih, se pač malokteremu priporoča dobro berilo, če je od zunaj tudi lično vezano.

* Hočesh hitro kaj doseči, le prav se plazi po kolenih.

* Kozé ližejo včasih zidovje prav pohotno; misliš morebiti, da ga imajo rade? Ko bi soli na njem ne dobile, bi se ga ne dotaknile. Tudi prilizovavci med nami so take kozé; le da se prilizujejo sedaj za to, sedaj za uno.

* „Kaj si bolan, prijatel, da si tako klavern?“ — „Nisem še bolan ne, pa da ne zbolim, mi je rekel dohtar pol manj vina píti kakor sem ga dosedaj pil. Zatega voljo me serce tako boli, ker se bojim, da bi prav hudo ne zbolel.“

* Ljubezen je smodki (cigari) podobna; kolikor delj gorí, toliko krajša prihaja.

* Rojstvo je stopnja v življenje; življenje je šola, v kateri se človek umreti uči; umiranje je oestro izpraševanje ali eksamen v ti šoli; smert pa je spričalo, da je človek živel; kakoršno je to spričalo, dobro ali slabo, takošno je darilo na unem svetu.

* Cvetlica prave slave raste le na polji zaslúg.

* Smokva iz rok bogatina je kislejša kot lesnika iz rok ubogega.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Istre 15. okt. S. — Iz Volovske, čeravno enmalo zakasnjeno, Vam moram vendar povedati, da tudi tū kakor v Klani razglašajo zvonovi hvalo vašega mojstra Samasa-ta. Za novo cerkev v Voloski se je neutrudljivi gosp. župnik Alojzi Krajnec, v Klani pa častiti gosp. Kl. Marotti prizadjal napraviti novo zvonovje, za ktero verlih faranov ni bilo treba dvakrat nagovarjati, da so z gosp. župnikoma vred donesli potrebnih pripomočkov. Hvala toraj, komur hvala gré za povelicanje časti Božje! — Naj o ti priliki zinem še besedico od prijetne okolice mesta vološkega, ki je dobro poldrugo uro deleč od Reke; čertert ure od Voloske proti Iki Lovranski je selo (vas) Abacia, prav pozemeljsk raj, poleti in pozimi obdan z vedno zelenim lavorovim gajem in lepimi verti, med kterimi je posebnega pomina vreden oni gosp. Škarpa, znanega trgovca reškega; v tem vertu stoji krasno poslopje, da si človek komaj lepšega misliti more. V tem poslopji stanuje ban horvaški, kadar pride v Abacio.

Iz Ljubljane. Že unidan smo povedali, da berž ko se je zvedila vesela novica, da pridejo presvetli cesar in cesarica v Ljubljano, so sklenili deželni stanovi in mestna županija skrbeti za dostojne priprave slovesnega sprejema Nju Veličanstev. Za okinčanje mesta je bil izvoljen poseben odbor, ki je vzajemno določil, kaj naj se napravi tū, kaj tam. Če bi, kakor nekatere mesta na Laškem, hotli za ta namen od ljubljanske mestne županije dovoljeni znesek po lirah imenovati, bi menda tudi mogli od kakih 40.000 lir govoriti, ne vštévši to, kar bojo deželni stanovi storili. Kakor tedaj že magistrat in deželni stanovi delajo po vsi svoji moči priprave, tako pa skerbé tudi že Ljubljančanje za dostojno unanje olepsanje svojega stanovanja podnevi in ob noči mestnega razsvetljenja, in ker narava v jeseni